

Jaarverslag

20

D

N

G

T

D

20

DINGtiid

De naam DINGtiid

Een 'ding' was in de tijd van de oude Germanen een vergadering waar de vrije mannen bij elkaar werden geroepen om een kwestie of geschil te bespreken. Zo'n kwestie werd van alle kanten belicht. Uiteindelijk gaf de 'asega', een wetskenner, zijn advies. DINGtiid, het Orgaan voor de Friese taal, zet het 'ding' in een nieuw perspectief. Als een onderwerp actueel is kan DINGtiid deskundigen of juist liefhebbers bijeenroepen in een 'DINGpetear' (DINGgesprek) en dat thema vanuit verschillende invalshoeken bespreken.

Rol van DINGtiid

DINGtiid wil overheden en andere organisaties helpen om handen en voeten te geven aan de Wet gebruik Friese taal (2014). DINGtiid volgt ook op en hoe ze dat doen. Als er aanleiding toe bestaat, kan DINGtiid een advies opstellen aan overheden en organisaties over hoe ze taalbeleid vorm kunnen geven. Net zo interessant als de adviserende rol vindt DINGtiid ook zijn andere rol, namelijk het inspireren van mensen en organisaties om het Fries op een vanzelfsprekende wijze te gebruiken. DINGtiid brengt mensen bij elkaar, verzamelt en deelt informatie, luistert, stelt vragen en adviseert. DINGtiid wil innovatief en open zijn en zoekt ook telkens nieuwe vormen om het gesprek aan te gaan.

Wie is DINGtiid?

In 2020 hebben zes mensen in het bestuur van DINGtiid gezeten, allemaal met hun eigen expertise en achtergrond. De bestuursleden hebben gemeenschappelijk dat hun wortels in Fryslân liggen en dat ze zich daar ook zeer mee verbonden voelen. Tegelijk kijken ze met een frisse blik naar Fryslân en het Fries. Het bestuur bestond op 1 januari 2020 uit:

- Jan Koster (voorheen: directeur Arbeidsvoorziening, Economische Zaken gemeente Maastricht; Omrop Fryslân), voorzitter, aandachtsveld bestuurlijke zaken en media
- Freddy Weima (directeur Nuffic), aandachtsveld kennis en onderwijs
- Hanny Elzinga (Dean University of Groningen Honours College), aandachtsveld juridische zaken
- Bianca Pander (partner BKB | Het Campagnebureau), aandachtsveld media en cultuur
- Hedzer Klarenbeek (voorheen: jeugd- en zedenpolitie Fryslân; woordvoerder van het college van B&W van gemeente Leeuwarden), aandachtsveld overheden

Bianca Pander nam op 1 april 2020 afscheid als bestuurder. Hanny Elzinga legde op 31 december 2020 haar functie neer.

Vanaf 1 oktober 2020 werd het bestuur uitgebreid met:

- Anne Merkuur (promovenda aan de Universiteit van Amsterdam en de Fryske Akademy, doet onderzoek naar veranderingen in de Friese taal), aandachtsveld taal en cultuur

In december 2020 zette DINGtiid een vacature uit voor een bestuurslid met portefeuille recht. Een nieuwe bestuurder moet in 2021 worden benoemd.

Het bestuur wordt verder ondersteund door Anne Popkema (bestuursadviseur), Tjallien Kalsbeek (secretariaat) en Froukje Sijtsma (communicatie).

Hoofdlijnen DINGtiid in 2020

Overleggen

DINGtiid heeft in 2020 negen interne overleggen gehad met bestuur en staf. Door de coronacrisis vonden de meeste overleggen online plaats. Met gedeputeerde Sietske Poepjes, als Taalskipper, zijn drie momenten van overleg geweest met het bestuur. De focus lag vooral op de kennissector van het Fries, de follow-up van de casestudy Fries bij Rijksuitvoeringsorganisaties en de plek van het Fries in de rechtszaal. Met afdelingshoofd Eric Stokkink van het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) is een overleg geweest. Hierin werd gesproken wat de coronacrisis betekent voor het uitvoeren van het Werkprogramma van DINGtiid. Op ambtelijk niveau is er regelmatig contact geweest met de provincie Fryslân en de ministeries van BZK en en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). In het kader van de adviesnotitie over de Kennisinfrastructuur van het Fries hebben gesprekken plaatsgevonden met verscheidene kennisbestuurders en kennisprofessionals in het Friese veld. Verder zijn bijeenkomsten bijgewoond van onder andere Gemeenten&Frysk en het Steatekomitee Frysk. Ook is er overleg geweest met Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden over het gebruik van het Fries in de rechtszaal, en is met Omrop Fryslân gesproken over de ervaringen betreffende media tijdens het werkbezoek in Galicië. Ook is met Fers gesproken over het Fries bij de bibliotheken.

Recht

DINGpetear Recht

Op 27 februari 2020 organiseerde DINGtiid een DINGpetear over het 'Fries in de rechtszaal'. Dit DINGpetear werd onder andere bijgewoond door personeel van Rechtbank Noord-Nederland, Slachtofferhulp, het Juridisch Loket en tolken. Dr. Joanne Duarte, lector Meertaligheid & Geletterdheid aan hogeschool NHL Stenden, verzorgde de inleiding en legde uit dat meertaligheid in Europa eerder regel is dan uitzondering. Het gebruik van het Fries en meertaligheid blijkt van wezenlijk belang in de rechtszaal. Van de uitkomsten van het DINGpetear maakte Jan Klinkhamer de volgende tekening:

In het midden van de tekening staat een rechter die de rechtszaal inloopt en die de mensen in de Friese taal met 'Goeie!' **begroet**. Hiermee nodigt ze de aanwezigen uit om zelf ook het Fries te gebruiken als ze dat willen, maar laat ze bovendien zien dat ze de Friese taal **zelf beheerst**. Het Fries is geen uitzondering, maar een realiteit in deze meertalige wereld. Zo draagt de rechter uit dat ze het **inlevingsvermogen** heeft om de ander in zijn moedertaal te horen en te woord te staan. De rechter laat zo ook zien dat ze zich **verbonden** voelt met het Fries of zich kan **verplaatsen** in deze taal en cultuur. Dit draagt bij aan de **cognitieve vaardigheden** die van een rechter worden gevraagd. Een Friestalige verdachte, slachtoffer of getuige voelt zich zo beter gezien en gehoord. Doel van de rechtspraak is dat er recht wordt gesproken op basis van **waarheidsvinding**. Door een verdachte, slachtoffer of getuige in de moedertaal te bevragen en te laten spreken, kan de waarheid secuurder aan het licht komen. Kennis over nuances in een taal zijn hierbij van belang. In de Fries taal bijvoorbeeld kan met het woord 'foet' zowel het Nederlandstalige 'voet' als 'been' worden bedoeld.

‘Friestalige rechter nodig als verdachte Fries wil spreken’

Enige Friese tolk: Fries voelt zich zonder Friestalige rechter niet op gemak

 Jan Ybema

Leeuwarden | Bij rechtszaken waar bij een verdachte Fries wil spreken, moet gezorgd worden dat de rechter Friestalig is. Dat zei Fedde Dijkstra, de enige officieel geregistreeerde tolk Fries, gisteren tijdens een bijeenkomst over Fries in de rechtspraak, georganiseerd door taaladviesorgaan DINGtiid.

„Oars fiele minsken har net genôch op har gemak om Frysk te praten. Dat ferm in ik iderkear wer”, zei Dijkstra. „As rjochters Nederlânsk prate, dogge fertochten dat ek. Sels as ik har sis dat se gerêst Nederlânsk prate meie, dogge se dat net.” Terwijl er onder laaggeschoolden wel degelijk Friezen zijn die het Nederlands niet goed machtig zijn, is Dijkstra’s ervaring. „Sels dan stumteljese fierder yn it Nederlânsk. Se fiele har gewoan net frij om Frysk te praten yn sa’n formele omjouwing.”

Kinderrechter Sietse Kooistra, die

onlangs opviel door een beschikking deels in het Fries te schrijven, kon zich de gevoelens van de verdachten wel voorstellen. „Minsken kinne benaud wêze dat de rjochter se net goed begrypt, ek al seit er dat er Frysk ferstiet.” Bovendien kunnen verdachten en hun verdediging bang zijn dat ze zichzelf benadelen door een punt te maken van het Fries, bracht Hanny Elzinga naar voren, bestuurslid van DINGtiid en strafrechtjurist.

As rjochters Nederlânsk prate, dogge fertochten dat ek, ek al prate se makliker Frysk

In de rechtspraak wordt het belang om je eigen moedertaal te kunnen spreken onderschat, stelden verschillende aanwezigen, onder wie tolken, mensen van slachtofferhulp en het

juridisch loket. „Ik kom tichter by de minsken en krij mear ynformaasje fan har, en, ek hiel belangryk, as in sitting yn it Frysk giet, wekt dat by de fertochten mear fertrouwen yn myn útspraak. It kreëarret draachflak foar it rjochtsysteem.”

Rekening houden met actieve beheersing van het Fries bij rechters zou lastiger zijn geworden door de schaalvergroting. „Wy fermimme dat de posysje fan it Frysk in knauw krigen har troch de opskaling nei Noard-Nederlân en it Hof nei Arnhem-Ijouwert”, stelde Henriette Reinstra van het Juridisch loket.

Overigens wordt niet bijgehouden hoe vaak een verdachte Fries wil spreken en hoe vaak dat tot moeilijkheden leidt. In een memo van de rechtbank uit 2017 wordt een schatting genoemd dat in 5 tot 10 procent van de strafzaken in Leeuwarden (deels) Fries gesproken zou worden.

Gedeputeerde Poepjes toonde zich in de Staten nochtiens hoopvol dat de positie van het Fries in de rechtspraak stap voor stap verbeterd. Ze wijst ten slotte ook op de verantwoordelijkheid van de Friezen zelf en hun „selbewustwêzen om har eigen taal te brûken”, ook voor het hekje

Overleg Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

DINGtiid had in december 2019 met [brieven](#) aan Rechtbank Noord-Nederland en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden aandacht gevraagd voor de positie van het Fries binnen de rechtspraak, in het bijzonder in relatie tot het gebruik van het Fries in de rechtszaal. Verder werd ook aandacht gevraagd voor het kwetsbare Friese tolkennetwerk. DINGtiid schreef in de brieven dat het voor Friestaligen die in contact komen met de rechtspraak van groot belang is dat ze ongehinderd hun taal kunnen spreken in de rechtszaal, en hiertoe ook proactief worden uitgenodigd. In de brieven stelt DINGtiid dat het gebruik van de Friese taal, in het bijzonder in de rechtszaal, zal bijdragen aan de kwaliteit van de rechtspraak.

Als reactie op de brief aan het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden vond op 14 juli 2020 een overleg plaats met (toenmalig) president mr. A.R. van der Winkel. In het gesprek werd geconstateerd dat er nog geen vervolg is gegeven aan de Bestuursafpraak Friese Taal & Cultuur (BFTK 2019-2023), omdat de Rechtbank Noord-Nederland op dat moment nog geen nieuwe president had benoemd. Verder werd in het gesprek de brochure ‘Frysk prate – Fries spreken’ behandeld. DINGtiid zal een tekstvoorstel doen,

zodat mensen worden uitgenodigd om het Fries ook te gebruiken in de rechtszaal. Begin 2021 vindt een vervolgggesprek plaats met Van der Winkel, die ondertussen president van Rechtbank Noord-Nederland is geworden.

Fries in de taalwetgemeenten

Sinds 2017 heeft DINGtiid verschillende dossiers opgezet die gerelateerd zijn aan de positie van het Fries in Taalwetgemeenten (d.i. gemeenten die onder de Wet gebruik Friese taal vallen). DINGtiid liet in 2017/2018 onderzoek doen naar gemeentelijke herindelingen in Fryslân en de positie die het Fries hierbij had of kreeg; de resultaten en aanbevelingen zijn in 2018 [gepresenteerd](#). Hierna liet DINGtiid (i.s.m. de Afûk) in 2019 een [nulmeting](#) uitvoeren onder gemeentelijke taalambtenaren om inzicht te krijgen in de verhouding tussen de ambities in het gemeentelijk taalbeleid en de werkelijke inzet in tijd en geld voor die ambities.

DINGpetear 'Staat van het Fries'

In het kader van het dossier 'Fries in de taalwetgemeenten' organiseerde DINGtiid op 12 maart 2020 het DINGpetear over de 'Staat van het Fries'. Professor Durk Gorter, universitair docent Baskisch aan de Universidad del País Vasco (UPV/EHU) in Donostia-San Sebastián, verzorgde op uitnodiging van DINGtiid de inleiding. Taalbeleidsambtenaren van Rijk, provincie en gemeenten gingen in gesprek met taalonderzoekers. Aan de ene kant om te begrijpen waarom het beeld van de huidige staat van het Fries nog diffuus is, aan de andere kant om beleidsmakers met wetenschappers van gedachten te laten wisselen. Het was aan alle kanten een vruchtbaar DINGpetear. In samenspraak met het veld werd vastgesteld dat verdere aandacht voor de samenwerking tussen taalwetenschap en taalbeleid gewenst is. Hiertoe heeft DINGtiid, opnieuw met de Afûk, in het najaar van 2020 een follow up op touw gezet, die in 2021 zal plaatsvinden.

Het veelomvattende adviesdossier 'Fries in de Taalwetgemeenten' wordt afgesloten in 2021 (zodra dit mogelijk is in verband met het coronavirus), met een combinatie van twee DINGpetearen. De eerste sessie is de zojuist genoemde follow-up onder taalsociologische onderzoekers en beleidsambtenaren, de tweede is bedoeld voor wethouders van Taalwetgemeenten.

Adviestraject Kennisinfrastructuur Fries

In november 2019 startte DINGtiid het dossier over de Kennisinfrastructuur van het Fries, in de vorm van een DINGpetear. Onderzoeks- en onderwijs(ondersteunende) organisaties op het gebied van de Friese taal werden in kaart gebracht. Het onderzoek moest onder andere duidelijk maken hoe er meer samenwerking kan komen tussen de kennisinstellingen van het Fries, en hoe de aanwas van studenten Fries (regeneratie) en de kennisoverdracht kunnen worden verbeterd. Weet het veld de kennissector goed genoeg te vinden? En andersom, sluiten de kennisinstellingen van het Fries optimaal aan bij de vraagstukken van nu en straks? Voor de adviesnotitie over de kennisinfrastructuur werd een werkbezoek gebracht aan Galicië, vonden DINGpetearen en verschillende andere gesprekken plaats.

Werkbezoek Galicië

Een delegatie van het bestuur en de staf van DINGtiid bracht van 22 tot en met 25 januari 2020 een [werkbezoek](#) aan Galicië, in het noordwesten van Spanje. Doel van het werkbezoek was te leren over hoe in Galicië de kennisinfrastructuur is ingericht. Hoe zijn de kennisinstututen onderling verbonden en hoe is de verbinding tussen kennis, maatschappij en onderwijs? Het werkbezoek werd uitgevoerd als onderdeel van het onderzoekstraject door DINGtiid naar de 'kennisinfrastructuur van het Fries'. Professor Durk Gorter, universitair specialist Baskisch aan de UPV/EHU in Donostia-San Sebastián, woonde op uitnodiging van DINGtiid ook een gedeelte van het werkbezoek bij en verzorgde een presentatie over de Baskische taalsituatie.

Adviesrapport Kennisinfrastructuur van het Fries

In het kader van de kennisinfrastructuur van het Fries heeft DINGtiid gesproken met vele spelers in het kennisveld van de Friese taal. Een eerste gesprekscyclus, met kennisbestuurders, vond al eind 2019 plaats. Daarna waren er, op 5 februari en op 29 juni 2020, rondetafelgesprekken met jonge kennisprofessionals. Op 21 oktober 2020 konden de Friese kennisbestuurders in een (online) rondetafelgesprek input geven op het conceptadvies. In het adviesrapport 'Op zoek naar nieuwe dynamiek' dat uit dit proces is voortgekomen, wordt geschetst hoe de kennisinfrastructuur van het Fries kan worden versterkt. Op 1 december 2020 kregen gedeputeerden Sander de Rouwe en Sietske Poepjes van provincie Fryslân het adviesrapport [overhandigd](#).

Nieuw 'kennisberaad' moet regie Fries pakken

MARIA DEL GROSSO

LEEWARDEN Een nieuw 'kennisberaad voor het Fries' moet de dynamiek terugbrengen in de kennisinfrastructuur rondom het Fries. Die hapert aan alle kanten, aldus het adviesorgaan voor de Friese taal DINGtiid.

DINGtiid deed op eigen initiatief onderzoek naar de kennisinfrastructuur, het stelsel van onderwijs en wetenschap rondom het Fries, en constateert dat er veel moet gebeuren om de dynamiek er weer in te krijgen. Hun advies werd gisteren aangeboden aan gedeputeerden Sander de Rouwe en Sietske Poepjes.

De focus en regie missen in het kennisveld, alsmede samenwerking en in- en doorstroom van jong talent. „Er is geen duidelijke onderliggende koers, geen helder breedgedragen doel en geen sterk en vast stuur.“ Tot overmaat van ramp concurreren instellingen als de universiteiten, hogescholen, Afûk, Tresoar, Fryske Akademy, Campus Fryslân, het Fries Sociaal Planbureau, Fers, Cedin en de Stichting Fryske Berneopfang elkaar. Ze proberen allemaal in aanmerking te komen

voor projecten om zo subsidies of financiering binnen te halen.

Een kennisberaad voor het Fries kan hier een einde aan maken. Hierin moeten de bestuurders van de bovengenoemde instellingen zitten, aangevuld met maatschappelijke partners die als klankbord fungeren. Door het voorzitterschap te laten rouleren onder kennisbestuurders wordt neutraliteit bevorderd.

Binnen het kennisberaad moeten de verschillende kennisagenda's van Friesland op elkaar afgestemd worden. Hierbij is volgens DINGtiid een grote rol voor de provincie weggelegd. Die moet de kennissector informeren en betrekken bij de kennisagenda's. „Als dat goed gebeurt, versterkt het Fries zijn maatschappelijke en academische positie. Zo is de Friese taal de grote winnaar.“ De provincie moet de rol van kennis klant op zich nemen door bij de sector te vragen naar kennisagenda's en daarvoor middelen vrij te maken.

Aan die middelen ligt het niet, ziet DINGtiid. „Er zijn volop goede faciliteiten en ook veel middelen voor het Fries beschikbaar, maar niemand weet waar naartoe wordt gewerkt, laat staan dat dit gezamenlijk gebeurt.“ Het taalorgaan adviseert te-

vens een traineeprogramma in te voeren. Daarin moet jong talent opgeleid worden tot een maatschappelijke of wetenschappelijke carrière in het Fries. Er zou een 'community' van jonge professionals moeten komen, een „Jonge Fryske Akademy.“

DINGtiid stelt zelf de vraag of het erg is dat de huidige kennisinfrastructuur niet functioneert. Dat is zo, is het antwoord, omdat een goed kennisstelsel ervoor zorgt dat de kennis van en over de taal zich blijft ontwikkelen. Zonder innovatie, nieuwe inzichten en nieuwe methodes, is de kans groot dat het Fries langzaam uitsterft, stelt DINGtiid. Doorstroming is van cruciaal belang omdat er anders in de toekomst niet genoeg kennis en kunde beschikbaar zijn. Dan zijn 'toppers' niet meer te vinden zoals nu bij de zoektocht naar een nieuwe directeur voor de Fryske Akademy. Zorgelijk is ook dat het aantal studenten Fries terugloopt, er behoefte is aan meer docenten, er niet veel eindexamenkandidaten Fries zijn en de academische tak noodlijdend is.

Gedeputeerde Poepjes las in het advies „grutte gedachten“ en „konkrete foarstellen“. „As it heal kin, moat it gauw ta útfiering komme.“

Follow-up Casestudy Fries bij Rijksuitvoeringsorganisatie

Eind 2019 bood DINGtiid de voorlopige conclusies en aanbevelingen van de casestudy 'Fries bij Rijksuitvoeringsorganisaties' aan minister Raymond Knops van BZK aan. Deze casestudy – die DINGtiid in 2018-2019 uitvoerde op verzoek van minister Kajsa Ollongren van BZK – bracht in kaart hoe de Belastingdienst, RVO, UWV, DUO en Meldkamer Noord-Nederland het Fries mondeling en schriftelijk gebruiken in hun contact met burgers. Op 27 februari 2020 bood DINGtiid de definitieve [casestudy](#) aan BZK en provincie Fryslân aan. Een inhoudelijke reactie van zowel het ministerie van BZK als provincie Fryslân volgde. Provincie Fryslân zette in 2020 een follow-up uit voor de casestudy met de Rijksuitvoeringsorganisaties. Als vervolg biedt de provincie, met hulp van de Afûk, die organisaties theoretische en praktische handvaten om te komen tot taalbeleid en uitvoering van taalbeleid. Dit proces wordt voortgezet in 2021.

Onderwijsinspectie Fries in primair en voortgezet onderwijs

De Provincie Fryslân legde in oktober 2020 een adviesvraag neer bij DINGtiid om de optimale omstandigheden voor het toezicht op het Fries in het primair en voortgezet onderwijs in kaart te brengen. De provincie vroeg hierbij in het bijzonder aandacht voor de positionering van de toezichtsbevoegdheid, naar aanleiding van het Bestuursakkoord 'Lok op 1' (2019 – 2023) waarin de provincie de ambitie heeft uitgesproken om het toezicht op het Fries in het onderwijs naar de provincie over te brengen door dit van het Rijk over te nemen (resultaat 55 uit het Bestuursakkoord Lok op 1). Hierover voerde DINGtiid in december 2020 gesprekken met Provincie Fryslân, Onderwijsinspectie, Cedin, CSG Liudger, Lectoraat Meertaligheid & Schriftelijke taalbeheersing van NHL Stenden Hogeschool, po-koepel ROOBOL en het Ministerie van OCW. De adviesnotitie wordt in

Friesch Dagblad, 26 mei 2020, pagina 16.

Poepjes wil actie van minister voor Fries bij diensten

Dingtiid: uitvoeringsdiensten rijk ontberen Fries taalbeleid

 Jan Ybema

Leeuwarden | Het rijk moet meer doen om rijkdiensten aan te sporen Fries taalbeleid te ontwikkelen. Gedeputeerde Sietske Poepjes gaat minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken en haar ambtelijke top daarop aanspreken.

Poepjes zei dat gisteren in reactie op een rapport van taaladviesorgaan Dingtiid. Dat onderzocht de omgang met de tweede rijkstaal bij rijksuitvoeringsorganisaties DUWV, DÚO, de Belastingdienst, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de Meldkamer Noord-Nederland. Geen daarvan blijkt taalbeleid voor het Fries te hebben vastgelegd.

"Iedere medewerker bepaalt in wezen zijn eigen taalbeleid", stelt het rapport. „De taalhâlding is yn 'e basis faak posityf, mar it kin net sa wêze dat omgong mei it Frysk fan it tafal

fan in pear entûsjaste meiwurkers ôfhinklik is", vindt Poepjes. „It moat yn de organisaasje fêstlein wurde."

In de Wet gebruik Friese taal staat dat rijkdiensten een beleidsplan Fries *kunnen* opstellen, maar verplicht is het niet. In een reactie op het Dingtiid-rapport kondigt minister Ollongren geen concrete actie aan.

Poepjes vindt dat onvoldoende. „Ik ha der fertrouwen yn dat de minister oerhelle wurde kin ta in mear resolute manier fan optreden." Ze wijst op de wettelijk en in ondertekende verdragen vastgelegde plicht van het rijk om de Friese taal te beschermen en versterken. „Wy silje it ryk wize op dy ferantwurdlikheid, net mei jittik, mar mei sjerp."

De gedeputeerde gaat snel ook met leidinggeevenden van de uitvoeringsorganen in gesprek. Dingtiid adviseert onder meer cursussen Fries onder werktijd aan te bieden en inzichtelijk te maken wie in de organisatie het Fries machtig zijn om inwoners te woord te staan. Bij de Meldkamer staan sommige centralisten nu negatief tegenover het Fries.

2021 overhandigd.

DINGtiid als organisatie

- **Digitalisering**

Net als de rest van de wereld kon ook DINGtiid in 2020 niet om de coronacrisis heen. De maatregelen en lockdowns vroegen creativiteit en flexibiliteit van bestuur en staf. Toch is het goed gelukt om de werkzaamheden voort te zetten. Bestuursvergaderingen vonden vooral online plaats. Sommige geplande DINGpetearen moesten echter worden uitgesteld. Om in de nog onzekere toekomst op anderhalf meter afstand te kunnen werken en overleggen plaats te laten vinden, is DINGtiid binnen hetzelfde gebouw verhuisd naar een groter kantoor. Verder is apparatuur en software aangeschaft om ook in de toekomst digitaal te kunnen vergaderen.

- **Website**

DINGtiid publiceerde in 2020 onder andere drie adviesnotities, een werkbezoekverslag aan Galicië en het jaarverslag 2019. De laatste drie jaren ziet DINGtiid een groei van het aantal unieke bezoekers aan de website, met een groei van ruim 45 procent in het laatste jaar.

- **Zichtbaarheid**

Friese nieuwsmedia publiceerden verschillende keren over DINGpetearen en adviesbrieven van DINGtiid. Daarnaast klonnen ook columnisten in de pen of gingen schrijvers van ingezonden brieven in de dagbladen verder in op zaken die in DINGpetearen aan bod waren gekomen. Dat is ook wat DINGtiid nastreeft: belanghebbenden met elkaar in gesprek brengen. DINGtiid zelf was op sociale media voornamelijk actief op Twitter. Er werden 201 tweets verstuurd, die 183.481 keer zijn bekeken. De tweets hebben geleid tot een groei in het aantal volgers van ongeveer 15 procent in vergelijking met 2019.

Yndie, fergaderje!

„Hoe reddden we het Fries? Meer vergaderen!“, sa wie de synyske kop fan in kollum fan Marc van Oostendorp, in heechlearaar Nederlânsk yn Nijmegen. Hy skreau dat op neerlandistiek.nl, op 1 desimber. It Frysk *DeiBlêd* naam syn kollum op 3 desimber sawat yntegraal oer.

OPINY
by Fredy Wilmsa

Van Oostendorp fyt dat der in hiele gearke wurd oer it Frysk. Dye eik is lykwols in dynkromme, dynamyske en sekwat beriege makke op in wint advysrapport fan DENGid oer de 'leanningssituasjon' rûnom it Frysk dat 1 desimber oarboan koan Deputearre Steaten.

DENGid is in werlik advysorgan dat yn 2014 opsteld is om it Frysk en it provinsjebestjoer te advisearjen oer de poasje fan it Frysk. It sinneamde rapport analysearret – op basis fan synjensal en petrean mei inoar – de taalkeatsing – wat der al in skied beriseld giet yn it beandlidd, en dochs foarfallen om dat te ferbetterjen.

Koartwei komt it desop oer dat we mei foar allen oer hant sette wet't it hânne moat mei it Frysk. Wat wolde we op terra yn mei de taal? It beandlidd fan de Frysk – bysân de Fryskle Akademy, de Alfik, Tinsau, de wisselrûten ophelding yn Grins – hânne foartrazen dêr't hiel goed spjokting jaan. Dêr sit oaromers de kipe etne fan it Frysk. Mar se komanne net genôch oan gearwijing te elke organisaasje har it te doel, mei it ophâlden fan de eigen broek, mei kose projekten dy't de provinsje betellet. Dat slaget meastal noch saakk. It al get it ommek goed min, lykas koartlyn by de Fryskle Akademy. It soarget kour koartere omstânten en kour koartere op yndustry. De soerwingje al beppardet te tekst op it beandlidd, yn ste fan dat dy in steurje beandliddend kour it gibel nimt en gearwiking stinse koart.

Kolferen broedje
We hâlde moar jorren broedje de kolferen te min. Mar ek dy't yn it fild fan de Frysk taal wurdet, wyl der granch ferasje – de jongere koanop dy kân is der ek, mei alle

provinsjale analyses mei it Frysk. In 2019 moarte omme in de beandliden goed en granch it Frysk Gaderenis ferouge, op freelde nive as de oare faldien. Mar dat slagge allinne se der granch goede dointien hânne. Dy moarte fan de unbrerize it en it hâld koartere. Vre slagge lykwols dat der hâldien milder analizen. Frysk koartere – lykwols ek ar dy sekte net folle mear libbet as in gearhingsel fan kose projekten en der gila oadlik karriêre opepdyt is, gila studinten. – Dan kin de beel net oarom soerjime. En dan is it Frysk it hâld. It ryssen is it arba. We ha ferlet fan in sterke, dynamyske beandliden.

Eltse organisaasje hat it te drok mei it ophâlden fan de eigen broek, mei losse projekten dy't de provinsje betellet

te. Us beandliden moarte sels it goede paad rûdan, op eigen mannebert, mei om in hantje fan de provinsje. Se moarte in koan fite om te wurdjen oan wat we algerare yn de gila fan te bet wolle – in sêde takomst kour it Frysk. Fan de provinsje moat hantje rante jaan.

DENGid hat koartwei dat de beandliden moarte moar in 'leandliden' koanme om dy gearwiking tal te jaan. Sa in gearwiking fild kin in meandliden agenda opheldje dy't in ome jout kour de beandliden dy't libbe oer it Frysk. Dat is itge wâldich kour de takomst fan in moale taal as de koman – it ûndersyk, en it ûndersyk – hânne derwikkelt. kin it Frysk

Wit hâlde moar hys en broedje de kolferen te min. Mar ek dy't yn it fild fan de Frysk taal wurdet, wold dat granch ferasje – de jongere koanop dy kân is der ek, mei alle provinsjale analyses mei it Frysk.
Foto: Jan Ybema

skat hânne. Mei in beandliden kin men ek jong talit it makke, byselske mei in meandliden taal oerjime.

Wat Van Oostendorp net goed begrype se oer't er hân, saktal wâldfrenst, gyltjies, is der om it Frysk ferdere te bringe moarte de

ynstallings fan it Frysk moar beandliden oarom fangere beandliden opheldjen te meandliden fergaderje, yndie. Net oarom se der sêde fan slagge, mar om te goede opheldjen te koman der't hys ferdere mei kin. We ha prachlich moale yndie

ten kour it Frysk. As dy beandliden ome mei in meandliden agenda te wurdjen en jong talit de moarte jaan, dan is der in stevige basis kour in sêde takomst fan it Frysk.

• Fredy Wilmsa, beandliden DENGid

Wat heeft DINGtijd bereikt in 2020?

- **DINGtijd onderzoekt en adviseert**
DINGtijd bracht gevraagd en ongevraagd advies uit: gevraagde adviezen betreffende het gebruik van het Fries bij Rijksuitvoeringsorganisaties en de kennisinfrastructuur van het Fries. Ongevraagd advies betreffende het gebruik van het Fries bij Rechtbank Noord-Nederland en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Eind 2020 is een begin gemaakt met een gevraagd advies over de onderwijsinspectie.
- **DINGtijd brengt samen**
DINGpetearen zijn een mooi middel om mensen uit verschillende hoeken samen te brengen om te brainstormen over het Fries. De DINGpetearen over Recht en de Staat van het Fries, en de rondetafelgesprekken betreffende de kennisinfrastructuur van het Fries hebben dat goed laten zien.
- **DINGtijd digitaliseert**
Om in de coronacrisis goed met elkaar en het Friese veld in contact te blijven heeft DINGtijd stappen gezet om in digitale vorm te vergaderen en informatie te delen. Doel is om dat ook in de toekomst te blijven doen.

Overzicht uitgaven DINGtiid 2020

Het beschikbare budget van DINGtiid voor het jaar 2020 was € 177.700. De provincie Fryslân had voor 2020 een bedrag van € 111.700 geormerkt voor DINGtiid. Het ministerie van BZK stelde DINGtiid € 51.500 ter beschikking. Daarnaast was er uit 2019 nog een bedrag van € 14.500 beschikbaar voor 2020.

	Uitgaven
Vergoedingen bestuursleden DINGtiid	€ 20.832,00
Staf DINGtiid	€ 90.787,58
Huisvesting	€ 4.861,64
Communicatie	€ 7.788,15
Werkprogramma – onderzoek en adviezen	€ 4.491,00
Overleggen – DINGpetearen	€ 2.722,55
Andere kosten (reiskosten, administratie, abonnementen, sollicitatie, etc.)	€ 14.954,57
Totaal	€ 146.437,49

